

Az újabb időben főleg V a n d r á k * foglalkozott nagy előszeretettel az etikával, s művén épügy, mint előadásán Fries Jakab Frigyes etikájának jelleme tükröződött vissza, a ki a hellén józan bölcsességnek („G r i c h e n w e i s h e i t“) az evangéliummal („C h r i s t e n g e i s t“) való egyesítésén fáradozott. Ethikájának függeléke gyanánt tekintendő az eperjesi collégium 1877—78. évi értesítőjében közölt: „Az erkölcsi világ lényege és fontossága a társadalomban“ cz. jeles értekezése, melyről csak méltánylólag lehet szólnunk.

Az angol iparos oktatás. Lord Hartington márczius 16-án a londoni Polytechnic Young Men's Christian Instituteben, az angol iparos oktatásról felette fontos beszédet tartott. Alapul Huxley egy megjegyzését választotta, ki az ipart a háboruhoz hasonlította. „Az ipar nem ver be fejeket, nem önt vért, de koplalással fenyegeti a legyőzöttet, s az a nemzet, mely az ipari versenyben elbukik, éhenhalásra jut.“ E találó megjegyzéshez fűzött Lord Hartington nem kevésbé meggyőző magyarázatot, melyet a Szigetország határain túl is jó lesz meghallani. Hartington hanyatlást lát az angol iparban s keresi, hogyan lehetne elhárítani okait. No hát épen azon a módon, — feleli — a melyen a hadi vereség okait elhárítani szokás.

A mostani hadviselés idején semmit sem ér a röktönzés; a hogy itt a „tudományos ismeret megléte és tökéletes alkalmazása“ a döntő, épen az dönt az ipar versenyében is. Mindkettőben azé a diadal, a ki jobban elkészülve száll versenyre. A hasonlat találó; a belőle vont következtetések messzeterjedők. Az ipar diadalának első kelléke, hogy oktatását ne szűkmarokkal mérjék ki, s hogy ez oktatást széles körre kiterjessék. Ez képezi minden ipari győzelem feltételét. Az oktatás igaz nem teremt lángészt. A feltalálás oly tényezőktől függ, melyek kívül esnek a közönséges számvetés alapjául szolgáló előrelátás körén. A Wattok és Edisonok születnek s nem mesterségesen állanak elő. Azonban a rajz, a mechanica, a mathematica, a chemia, és a többi tudományok és mesterségek, melyek az iparost mindennapi munkájában elősegítik, taníthatók s az ipar virágzása tőlük függ. Nagy hadvezéreket sem lehet életre költeni; azonban a győzelem az ipar hadseregétől, rendszeren a közkatonáktól függ. E feladat elérésére Hartington felette hasznos követelményeknek adott kifejezést, melyek az angol

* Jól mondja B á n ó J ó z s e f Vandrákhoz intézett felügyelői jubiláris beszédében: „V. etikája . . . a leghamvasabb, legtisztább erkölcs, a mely emberi agyban fogamzhat.“

határokon és viszonyokon kívül is érvényesek. Lord Hartington meg van győződve, hogy az állam nem tehet mindent, sőt sokat sem; szintugy a felől is megvan győződve, hogy e téren kevés a sikere a magán vállalkozásnak. Ha valahol épen e téren látja szükségét a municipalis intézmények közreműködésének. „Reménylem — mond Lord Hartington — nem messze az idő, mikor községi tanácsaink és helyi törvényhatóságaink minden nevezetesebb központban iparos és technikai iskolákat fognak felállítani, a helyi szükség kívánalmai szerint s költségeit helyi alapokból fogják fedezni.“ Azok az intézmények a melyek most tökéletlenül terjesztik a technikai ismereteket „az iparos és technikai nevelés tekintetében ugyanazt a szerepet játszó, a melyet játszottak a magános iskolák az elemi oktatás tekintetében:“ Lord Hartington ezzel a technikai nevelés és oktatás országos szervezetét sürgeti s így oly eszmének ad kifejezést, melyet hasonló tisztasággal és nyíltsággal még egy államférfi sem mondott ki.

A Times márcz. 19. számában Huxley reflectal Lord Hartington bemutatott beszédére s reflexióiból bemutatjuk a következő részt: „Az a létra, mely felől én évekkkel ezelőtt álmodoztam, mely az elemi iskoláktól az egyetemekig emel, eddig alig nyert több valóságot, mint a Jákob létrája. A tudományokkal és művészetekkel foglalkozó osztálya megtette kötelességét és sajnálattal látom a felé irányult kritikákat. S én mint egy Normal School dekánja kijelenthetem, hogy feladatunknak csak akkor leszünk képesek megfelelni, ha céljainkhoz megkapjuk mindazokat az eszközöket, a melyeket országos és megyei bizottságok javaslatba hoztak. Ez iskola tényleg létezik, s így levén a dolog, a józan ész azt parancsolja, hogy vagy tegyük tökéletessé, hogy feladatának megfeleljen, vagy töröljük el. Ez utóbbi aligha fogadható el, a mennyiben eltörlése egy jelentőségű lenne a nép oktatására egy negyed század óta emelt épület zárkövének kivételével. Arra kell hát inkább törekednünk, hogy tökéletesebbé tegyük, mihez néhány ezer fontra van szükség. — Majd nem megegyezik ezzel technikai oktatásunk rendszere központjaként szolgáló intézmény állapota. A Citty bőkezűsége a központi Instituteban pompás intézményt emelt az oktatásnak. Az a bőkezűség azonban, mely nélkülözi a módszert, végeredményében egyremegy a fősვნységgel. Sok ócsárlást kellett hallanom ama nyilatkozatomért, hogy a nevezett központi intézmény „sorvad.“ Sorvad pedig az az ember, a ki csak a felét kapja annak a táplálék-nak, a melyre szüksége van, még ha e fél fázczából van is, s ezüst tálakon találják is föl. Azt pedig egész nyugodtan mondhatom, hogy a központi

intézményre fele erőt fordítanak, mint a mennyi tervbe volt véve. Ily viszonyok közt az intézmény annyit tesz, a mennyit tehet. Több czéh, s néhány vidéki város kiváló munkásságot fejt ki a technikai elemi oktatásban. E munka nézetem szerint bátran a helyi kezdeményezésre bízható. Azonban a helyi iskolákat összefüggésbe kell hozni a központi Intitute-tal, mikor ezt oly lábra kellene állítani, hogy megfelelő tanárokat képezzen, s magasb technikai kiképzést adjon.“

KÉRELEM. Tisztetettel fölkérem a középiskolák, valamint a felsőbb és közép fokú szakiskolák igazgatóságait, hogy intézetük évi jelentését hozzám, a M. Phl. Szemle címére beküldeni sziveskedjenek.

Szerk. és kiadó.
